

Türkiye Telekomünikasyon Sektörüne Genel Bakış

Review of Turkey's Telecommunication Sector

Esra Kabaklarlı¹, Şeyda Işıcık²

¹Doç. Dr. Esra Kabaklarlı, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, etalasli@selcuk.edu.tr, Orcid Id: 0000-0001-7205-8584

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, seydaisicik769@gmail.com, Orcid Id: 0000-0002-207X

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

*Telekomünikasyon Sektörü,
Teknoloji,
Özelleştirme*

Makale Geçmişi:

*Geliş Tarihi: 27 Ekim 2018
Kabul Tarihi: 2 Mart 2020*

ARTICLE INFO

Keywords

*Telecommunication Industry,
Technology,
Privatization*

Article History:

*Received: 27 October 2018
Accepted: 2 March 2020*

ÖZET

Ülkelerin büyüme süreçlerinde Telekom sektörünün yapısı ve gelişimi büyük önem taşımaktadır. Artan bilgi erişimi ve büyük veri analizi ekonomik büyümeyi teşvik ederken, uluslararası rekabeti arttırmaktadır. Telekomünikasyon sektörü sürekli yenilik içindedir ve dijital teknolojilere sürekli yatırım gerektirmektedir. Telekomünikasyon hizmetleri, kalkınmanın ilk devrelerinde devlet tekelleri tarafından sunulurken düşük verimlilik ve yüksek maliyet gibi sorunların yaşanmasına neden olmuştur. İktisat tarihinde pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomide önce doğal tekel olarak hayata geçen telekomünikasyon sektörü zamanla özelleştirme ile ya özel monopol haline dönüşmüş ya da oligopol yapıya kavuşmuştur. Telekomünikasyon sektörünün rekabete açılması ile artan teknoloji yatırımları sayesinde internet erişim ve veri hızı artarken tüketicilerin faydaları da artış göstermiştir. Bu çalışmada, Türkiye telekomünikasyon pazarında yer alan firmaların mobil ve internet içindeki payları incelenmektedir. Çalışmanın amacı Türkiye telekomünikasyon sektörünün özelleştirme öncesi ve sonrası gelişimi ile piyasanın rekabet düzeyinin araştırılmasıdır.

ABSTRACT

The structure of the telecommunications market and development of this market is a vital factor in the economic growth process of countries. Accessing the data and analysis of the big data boosting the economic growth as well as increasing the international competition. Telecommunication sector is developing rapidly and requires very huge investment on digital technologies. In the beginning of the economic growth, telecommunication firms which have a monopoly structure struggled with the inefficiency production and high cost problems. During the history of economy, many developed and developing countries' telecom market has been moved from a monopoly, through liberalization into an oligopolistic market, and then finally into a private monopoly. In this study we examine the shares of the state and private companies in mobile and internet market. The aim of this research is to determine the characteristics and specifics of the telecommunication market in Turkey after and before the privatization of sector. Furthermore, by conducting analysis of the competition level of telecommunication services in Turkey, policy proposal will be made.

Telekomünikasyon kavramı, Fransızca télécommunication sözcüğünden dilimize geçmiştir. Telekomünikasyonun sözlük anlamı ise haber ve sembol gibi her çeşit bilginin telefon, radyo, optik vb. elektromanyetik sistemlerle alınması ve bunların iletilmesidir (TDK). Yani kısaca Telekomünikasyon uzak iletişim demektir. Dolayısıyla Telekomünikasyon tüm toplum açısından çok önemlidir. Çünkü sözlük anlamında da belirtildiği gibi her çeşit bilginin elde edilmesi ile küreselleşen dünyanın bütün duvarları böylece yıkılmaktadır.

Telekomünikasyon hizmetleri ilk olarak devlet tekelleri aracılığıyla verilmekteydi. Fakat yüksek maliyet ve düşük verimlilikten dolayı sektör özelleştirilmiştir. Sektörün gerektirdiği büyük alt yapı yatırımları nedeniyle kalkınmanın ilk evrelerinde devlet tekelinde olan Telekom sektöründe özelleştirmeler sonucunda kârlılık artarken, yatırımlar hızlanmıştır.

Telekomünikasyon sektörünün liberalleşmesi ile ilgili literatür incelendiğinde sektörün özelleştirilmesi sonucu piyasaya giren firmaları iki seçenek beklemektedir. Telekom altyapısı için yeni yatırımlar yapmak ya da mevcut altyapıyı iyileştirmektir (Lestage ve Flacher, 2014; Kotakorpi 2006). Piyasaya giriş fiyatlarının düşük olması mevcut yatırımcıların yatırım karlılığını ve verimliliği artırmaktadır (Vareda, 2010).

Dünyada Telekomünikasyon sektörüne önem verilmesi ülkelerin gelişmesi açısından önemli bir göstergedir. Telekomünikasyon sektörünün yapısı her ülkede farklılık göstermektedir. Batı ülkelerinde bu sektöre yapılan yatırım oranları fazla iken gelişmekte olan ülkelerde bu oran çok düşüktür. Bu çalışmada, Türkiye telekomünikasyon pazarında yer alan firmaların mobil ve internet içindeki payları incelenmektedir. Çalışmanın amacı Türkiye telekomünikasyon sektörünün özelleştirme öncesi ve sonrası gelişimi ile piyasanın rekabet düzeyinin araştırılmasıdır. Çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada Telekomünikasyon sektörünün tarihi ve gelişimi özel sektör ve kamu payları ile yatırımları açısından anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise Türkiye telekomünikasyon sektörünün özelleştirme öncesi ve sonrası gelişimi ile piyasanın rekabet düzeyi incelenmektedir.

1. TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNÜN TARİHİ VE ÖZELLEŞTİRMELER

Telekomünikasyon sektörünün yaptığı hizmetler, ekonominin büyümesini teşvik ederek fakirliği azaltmakta ve uluslararası rekabeti artırmaktadır. 20.yy da bu hizmetler genelde devlet tekeliyle verilmekteydi. Özellikle yüksek batık maliyet, çapraz destek, üretimde sıfır marjinal maliyetin olması, ölçek ekonomileri ve dışsallık gibi sebeplerden dolayı bu hizmetler devletin tekelindeyken ABD, Kanada ve Finlandiya'da ise telekomünikasyon hizmetleri devletin regülasyonu altında özel sektör tarafından sunulmaktadır (Giray,2007:11-12-13).

Telekomünikasyon hizmetlerinin devlet tekeliyle verilmesi ise gelişmekte olan ülkelerde veaz gelişmiş ülkelerde birtakım sorunlara neden olmaktadır. Bu ülkelerin ortak sorunları düşük verimlilik sonucu düşük nitelikli hizmetlerin elde edilmesi ve bu hizmetlerin ise yüksek maliyet ile sağlanması ve gerekli yatırımların yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda yüksek istihdam gibi sorunlara da yol açmıştır (Tunçer,2011:218).

Dünya sürekli gelişmekte ve yeni yeni teoriler ve buluşlarla kendini değiştirmektedir. Özellikle küreselleşen dünyanın etkisiyle de artık eski teoriler ve sektördeki monopolistik yapıyı işlevini kaybetmektedir. Böylece ülkeler telekomünikasyon sektörüne ait kamu politikalarını tekrardan gözden geçirmeye karar vermişlerdir.1980'lerin başında telekomünikasyon sektörüne ait gelişmeler hem gelişmiş ülkelerde hem de az gelişmiş ülkelerde monopolistik yapının değişen koşullara göre uyum sağlayamadığı açıklanmıştır. Bu yüzden reformlar yapılmaya karar verilmiştir.

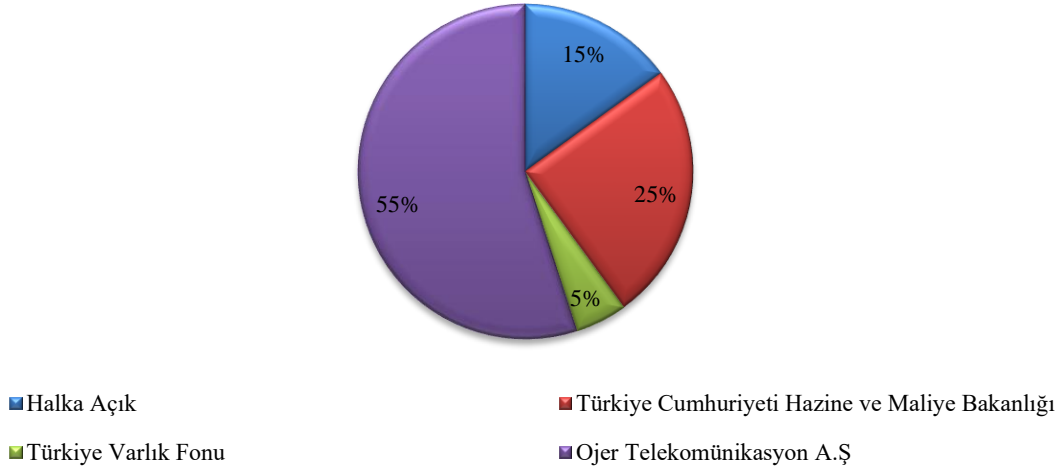
Değişen hayat koşullarında hızla gelişen teknolojik koşulların etkisiyle geleneksel tekeli yapılarını değiştirerek özelleştirmeyi ve rekabeti ortaya çıkarmıştır. Telekomünikasyon sektörünün özelleştirilmeyle kınılması sayesinde şirket evlilikleri meydana gelmiş ve refah artışları olmuştur. Bu sayede rekabetin getirmiş olduğu avantajlardan dolayı ulusal operatörlerin yerini dünya çapında küresel operatörler almıştır (Kabaklarlı,2013:72).

Dünya'da hem gelişmiş ülkeler için hem de gelişmekte olan ülkeler için özelleştirme farklı amaçlarla uygulanmıştır. Özelleştirme; mikroekonomik, makroekonomik veya politik nedenlerden dolayı yapılmış olabilmektedir. Mikroekonomik sebepler arasında düşük verimlilik, düşük kaliteli hizmet, yüksek fiyatlar ve uzun bekleme kuyruklarından dolayı tüketicilerin memnuniyetsizlikleri sayılabilir. Makroekonomik sebepler; mali açıkların-ekonomik krizlerin yaşanması ve yaşanan krizlerle mücadele içinde olmak, yabancı sermaye ihtiyacının karşılanması ve sektörü modernleştirebilmek, küresel piyasada rekabet edebilme gücünü arttırabilmek için yapılmıştır. Politik nedenler ise, sektörün istihdam yapısını, yatırım ve fiyat düzeyini dış güçlerden gelen müdahalelerin engellenmesini sağlamak amacıyla yapıldığı söylenilebilir (Tunçer,2011:218).

Türkiye telekom sektörüne tarihi açıdan bakıldığında Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine denk gelmektedir ve Sultan Abdülmecit tarafından kurulan (1840) Posta hane-i Amirane'ye dayanmaktadır (İçöz,2003:47). Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra 1924 yılında 406 sayılı kanun ile Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğü (PTT) kurulmuştur (Resmi Gazete,1924). Türkiye'de telekomünikasyon sektörü hizmetleri 1994 yılına kadar PTT tarafından devlet tarafından yürütülmekteydi ancak PTT'nin telefon ve telekomünikasyon işlemleri ayrılarak T.C. Postaİşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi şeklinde iki farklı şirketfaaliyet göstermeye başlamışlardır (Resmi Gazete,1964).

Türkiye'de 1980'lerden itibaren kendini gösteren liberal ekonomi politikalarına rağmen pratikte 2000'li yıllara kadar tam anlamıyla bir özelleştirme yapılamamıştır. Çünkü özelleştirmeye dair anayasada hükmün olmaması hukuki bir boşluk oluşturmuştur. 2005 yılında Türk Telekom'un %55 hissesinin blok satış yöntemi Ojer Telekomünikasyon A.Ş. (OTAS)'a yaklaşık 6.5 milyar dolara satışı gerçekleştirilirken, 2008 yılında %15 hissesi halka arz yoluyla borsada satışa çıkarılmıştır. Son ortaklık yapısına göre hazinenin elinde bulundurduğu %6.68 oranındaki hisse Türkiye Varlık Fonu'na aktarılmıştır (Türk Telekom, 2018).

Satışlar

Grafik 1. Türk Telekom'un özelleştirilmesi

Kaynak: Türk Telekomunikasyon A.Ş. 2018 (www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/turk-telekom-grubu/turk-telekoma-yatirim/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx)

Türk Telekom'un özelleştirilmesine yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerde bulunmaktadır. Olumlu görüşlerde bulunanlar özelleştirme ile sektöre yabancı sermaye girişi olacağını ve bu sayede teknolojik anlamda canlılık geleceğini açıklamışlardır. Ayrıca yatırımların ve rekabetin artacağını, artan rekabet ile tüketiciye fiyat düzeyinde indirimler sağlanacağını belirtmişlerdir. Olumsuz görüşlerde bulunanlar ise altı aylığa kâr amacıyla Telekom'un yabancılara satışının askeri haberleşmeyi kontrol dışına çıkaracağını öne sürmektedirler (Kabaklarlı, 2013:76).

1.1. Türk Telekom'un Özelleştirme Sonrası Performansı

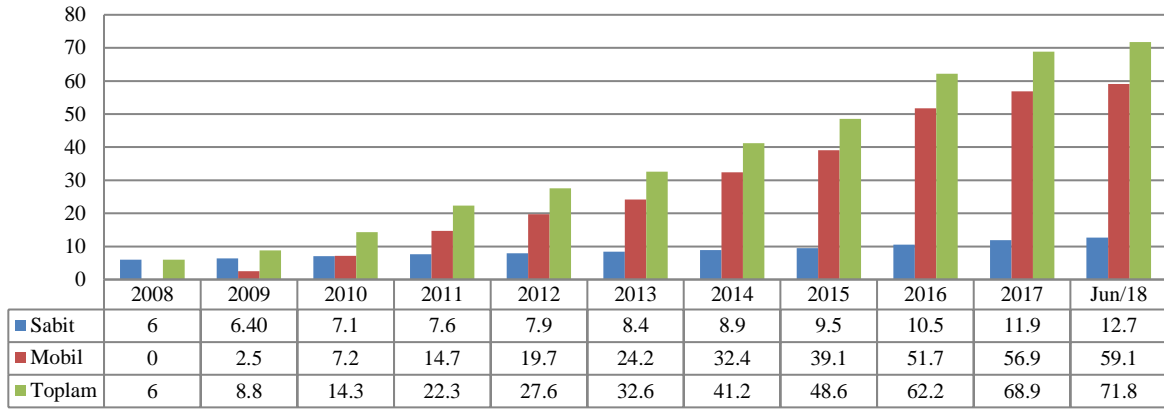
Türk Telekom, özelleştirme sonrasında yapılan yatırımlarla altyapısında ve yurt içinde fiber aboneliklerini de kapsayan geniş bant aboneliklerin de lider konuma gelmiştir. Şirket, mobil operasyonlarında Türkiye'nin abone sayısı bazında üçüncü büyük operatörü olma özelliğini taşıyan rakiplerine göre en büyük avantajı, kamunun ortaklığı nedeniyle güçlü altyapısının bulunması ve ülke çapındaki fiber alt yapısı gösterilebilir.

Türk Telekom, özel sektöre geçmesi ile alanından ulusal ve uluslararası ödüllere layık görülmüştür. Türk Telekom'un %55'lik kısmının özelleştirilmesi ile "Acquisition Monthly" isimli yayın kuruluşu tarafından "Gelişen Piyasalarda Yılın İşlemi" ödülü verilmiştir. Aynı zamanda uluslararası alanda aldığı ödül ise her yıl yatırımcılar tarafından da onaylanan yatırımcı ilişkileri ödülü Thomson Reuters Extel Survey'de "2012 Yatırımcı İlişkileri Araştırması" sıralamasında Türkiye'nin en iyi CEO'su kategorisinde Türk Telekom CEO'su ilk sırada yer almıştır (Kabaklarlı, 2013:76).

Türk Telekom'un özelleştirilmesi sonrası ülkeye yabancı sermaye girişi olmuştur ve teknolojik alanda yenilikler meydana gelmiştir. Özellikle sabit telefon abone sayılarında düşüş meydana gelirken, mobil telefon kullanımı artış göstermiştir. Aşağıdaki başlık altında 2017 ve 2018 verileri kullanılarak telekomunikasyon sektörünün son güncel durumu hakkında açıklamalar yapılmaktadır. Diğer taraftan Türkiye'deki bankalardan alınan yüksek krediler ile satın alınan Türk Telekom artan faizler ve yükselen kurlar nedeniyle finansal sıkıntıya girmiş ve OTAS'a ait hisseler alacaklı bankalar tarafından kurulan özel amaçlı ortak girişim şirketine devredilmesine karar verilmiştir (BBC, 2018).

2. TÜRKİYE 'DE TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜ

Türkiye'de 2018 yılının ikinci çeyreğinde 11.491.629 sabit telefon abonesi bulunmaktadır. Sabit telefon aboneliği hızla düşerken, aynı dönemde penetrasyon oranı ise %14,2 olmuştur. Mobil telefon penetrasyon oranı artan akıllı telefon kullanımı ile beraber %98,4 oranına ulaşmıştır. 458 dakikalık ortalama aylık mobil kullanım süresi ile Türkiye 2017 yılı itibarıyla Avrupa'da ilk sırayı almıştır. Kalabalık genç nüfus Avrupalı Telekom devlerinin Türkiye'de Telekom sektörüne yatırım yapmalarını kârlı hale getirmiştir. 2008 yılında toplam 6 milyon olan geniş bant internet abone sayısının 2018 yılı ikinci çeyreğinde ise toplam 71,8 milyona ulaştığı ve şekil 1'de gösterildiği gibi geniş bant abone sayısının bir önceki çeyreğe göre yaklaşık olarak %2,5 oranında arttığı görülmektedir.

Şekil 1. Geniş bant internet abone sayıları

Kaynak: BTK,2018 2.Çeyrek Raporu

2.1. Telekom Sektörü Yatırımlar

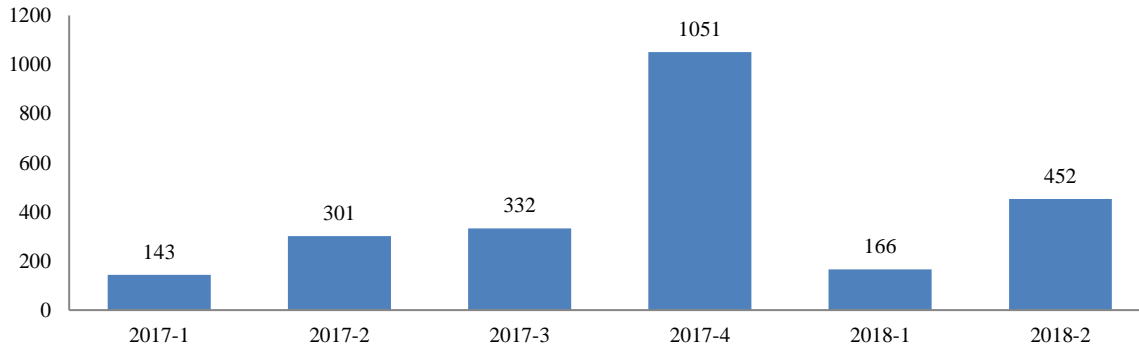
Tablo 1, Türk Telekom, mobil şebeke ve diğer işletmecilerin üç aylık yatırım miktarlarını göstermektedir. Telekomünikasyon sektörü dinamik ve sürekli teknolojik altyapım geliştirmesi gereken bir sektördür. 2018 yılının ilk çeyreğinde toplam yatırım miktarı 1 milyar 303 milyon TL olarak gerçekleşirken ikinci çeyrekte nominal bazda iki kata yakın artarak 2 milyar 29 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 1. Türk Telekom, Mobil Şebeke ve Diğer İşletmecilerin Çeyrek Dönemlere Göre Yatırımları

	2017-1	2017-2	2017-3	2017-4	2018-1	2018-2
Turkcell	330.790.591	430.210.663	402.625.375	908.612.475	401.209.522	633.452.118
Türk Telekom	143.221.727	301.272.160	331.616.016	1.051.405.316	165.611.318	451.657.843
Vodafone	143.853.170	281.237.287	228.451.707	330.631.548	214.531.331	299.139.747
TTMobil (Avea)	118.399.564	117.005.013	123.417.209	628.028.300	164.806.455	268.523.737
Diğer İşletmeciler	384.524.063	332.918.899	492.748.333	1.073.273.753	356.847.019	376.688.516
Toplam	1.120.789.115	1.462.644.022	1.578.858.640	3.991.951.392	1.303.005.645	2.029.461.961

Kaynak: BTK,2018 2.Çeyrek Raporu

Telekom sektörünün özelleştirilmesinin en önemli amacı şeffaflığın ve yeni yatırım miktarlarının artmasıdır. Sektörün regülasyonun başarılı bir şekilde devam etmesi halinde rekabete açılan sektörde fiyatlar düşerken piyasaya giriş engelleri kalkar, yatırım miktarı ve hizmet kalitesi artar (Flacher ve Jennequin,2008). Şekil 2 de özelleştirme sonrasında 2017,2018 çeyrek dönemlere göre Türk Telekom'un yatırım miktarlarını göstermektedir. 2017 yılının çeyrek dönemlerinde sürekli artışlar gözlemlenmektedir. Şekildeki bilgilere göre 1051 milyon ile Türk Telekom'un en yüksek yatırım dönemi 2017-4'tür. 2018 yılı birinci ve ikinci çeyrek dönemlerde ise yatırımlarda artışlar devam etmektedir.

Şekil 2. Türk Telekom'un çeyrek dönemlere göre yatırım miktarları, Milyon TL

Kaynak: BTK, 2018 2. Çeyrek Raporu

2.2. İnternet Servis Sağlayıcıların Pazar Payları ve Gelirleri

Tablo2'ye bakıldığında Türkiye'nin internet servis sağlayıcılarının abone sayısı ve gelir bakımından pazar paylarına yer verilmektedir. Buna göre pazarda en büyük paya sahip ilk üç işletmeci ise TTNNet, Superonline ve Vodafone Net olarak sıralanmaktadır. TTNNet işletmecisi pazarda en büyük paya sahiptir. Toplam abonenin %67'sini alırken toplam gelirinde %66'sına sahiptir.

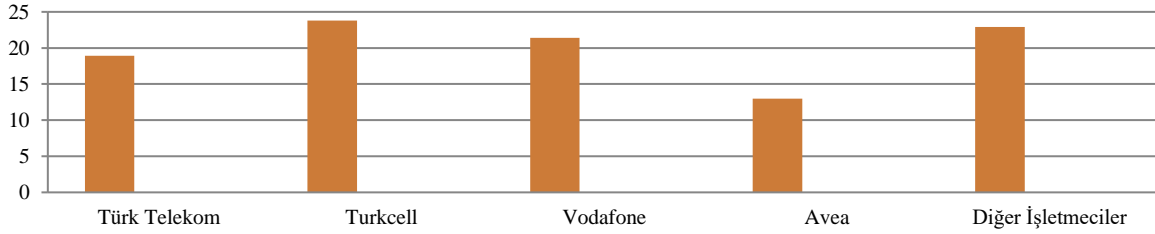
Tablo 2. Pazarda En Büyük Paya Sahip İnternet Servis Sağlayıcıları

İşletmeci	Abone (%)	İşletmeci	Gelir (%)
TTNet	66,96	TTNet	66,06
Superonline	18,81	Superonline	21,25
Vodafone Net	6,09	Vodafone Net	5,89
Demirören TV Digital	3,25	Demirören TV Digital	2,37
Turknet	1,69	Turknet	1,56
Millenicom	1,64	Millenicom	1,43
Diğer	1,55	Diğer	1,43
TOPLAM	100	TOPLAM	100

Kaynak: BTK, 2018 2. Çeyrek Raporu

2.3. Mobil Pazar Verileri

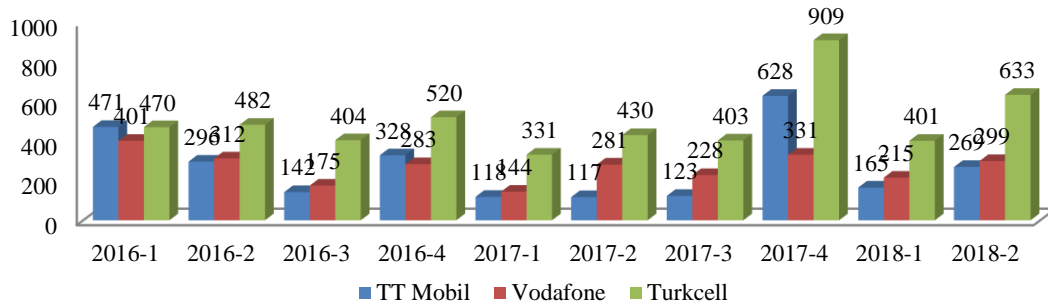
Türkiye 'de mobil Telekom piyasasında 3 önemli operatör yer almaktadır. Piyasada 2017 yılı itibariyle, abone sayısına göre Türkcell pazarın %44,5'ine, Vodafone %30,9'una, Avea* ise %24,6'sına sahiptir. Dolayısıyla Türkcell pazarın büyük bir kısmını almaktadır. Şekil3'te 2017 yılı sonunda toplam gelirin işletmeciler arasında yüzdesel dağılımını göstermektedir. Toplam gelirin %23,8'ini Türkcell, %21,4'ünü Vodafone, %18,9'unu TürkTelekom, %13'ünü Avea* ve %22,9'unuda diğer işletmeler almıştır. Türkcell satış gelirleri açısından piyasada hâkim durumdadır.

Şekil 3. 2017 Yılına ait toplam gelirin işletmeciler arasında yüzdesel dağılımı

Kaynak: BTK, 2018 2. Çeyrek Raporu

Şekil4'te üç aylık dönemler itibarıyla mobil işletmecilerin yatırım miktarları gösterilmektedir. Buna göre, 2018 yılı birinci çeyreğinde Türkcell 401 milyon TL, Vodafone 215 milyon TL ve TT Mobil (Avea*) 165 milyon TL düzeyinde yatırım yapılırken 2018 yılı ikinci çeyreğinde Türkcell 633 milyon TL, Vodafone 299 milyon TL ve TT Mobil (Avea*) 269 milyon TL düzeyinde yatırım gerçekleştirmiştir.

Şekil 4. Üç aylık mobil yatırım

Kaynak: BTK, 2018 2. Çeyrek Raporu

3.DÜNYADA TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

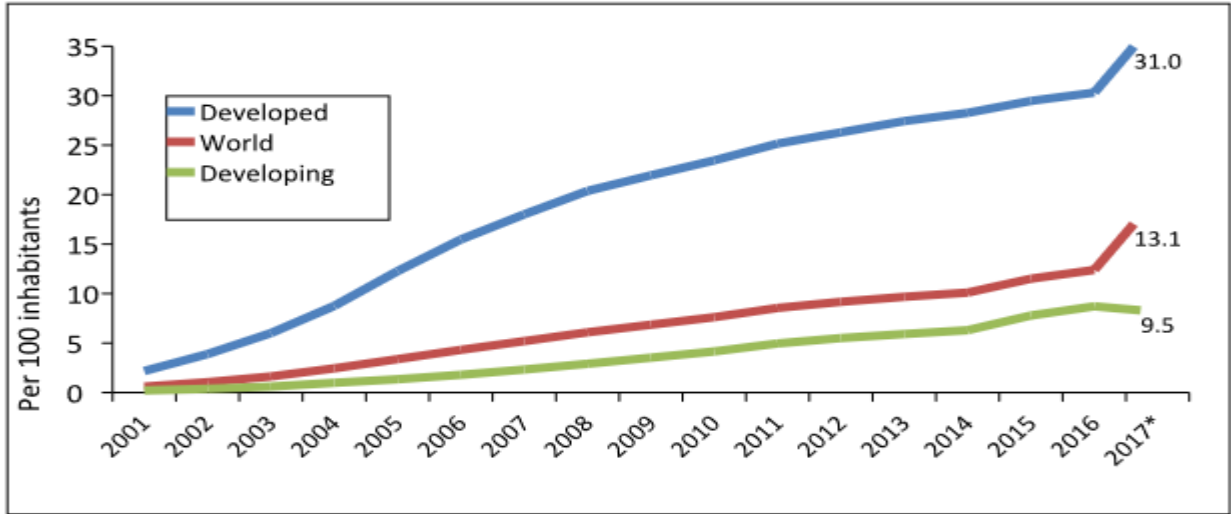
Nesnelerin interneti, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik gibi dijital dünyanın teknolojik gelişmeleri sektörü daha bir önemli hale getirmiştir. Finansal teknoloji uygulamaları blockchain teknolojisi, birbiriyle konuşan makineler, akıllı nesnelere, e- devlet ve e-sağlık gibi uygulamalar bağlanabilirlik teknolojisi ve siber güvenlik yatırımlarını daha da önemli kılmaktadır. Telekomünikasyon sektörünün gelecekte GSYH içinde hızlı büyüyen ve istihdam yaratan bir iş kolu olması dünyada pek çok ülke tarafından öngörülmektedir. Dünyadaki gelişmelere bakıldığında, 2018 yılında dünyada toplam nüfusun içindeki internet kullanım oranları, mobil kullanım oranları ve sosyal medya kullanım oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. 2018 Yılına Ait Dünya'da Dijital Göstergeler

2018 YILI DÜNYA ÇAPINDA DİJİTALLEŞME				
Toplam Nüfus	İnternet Kullanıcıları	Aktif Medya Kullanıcıları	Mobil Kullanıcılar	Aktif Mobil Sosyal Kullanıcılar
7.593 milyar	4.021 milyar	3.196 milyar	5.135 milyar	2.958 milyar
%55	%53	%42	%68	%39

Kaynak: Global Dijital Raporu, 2018

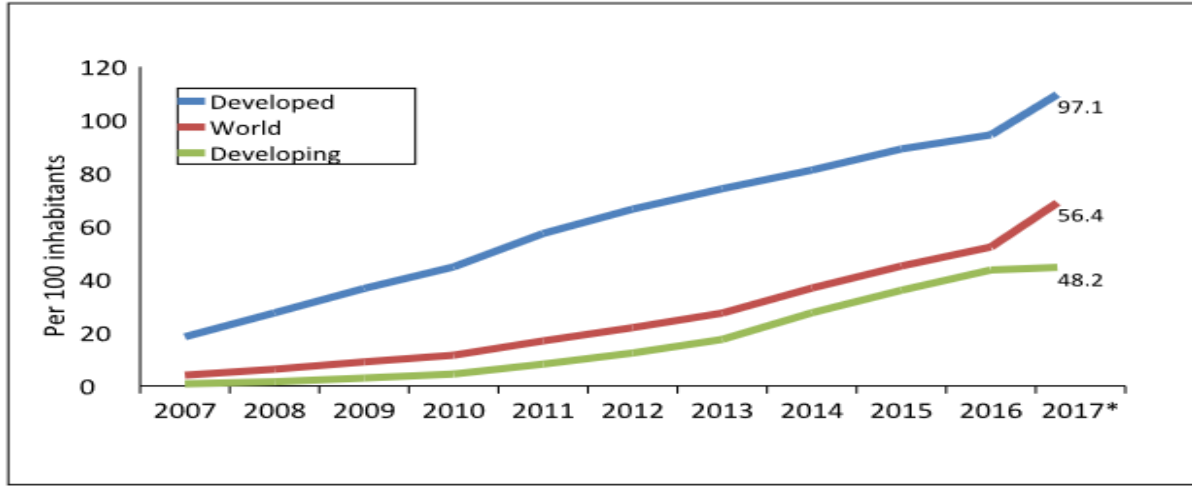
Tablo 3'te yer alan 2018 yılına ait Global Dijital raporundan alınan bilgilere göre; 2018 yılında internet kullanıcı sayısı 4.021 milyardır. Bu sayı toplam nüfusun %53'üne denk gelmektedir. İnternet kullanıcı sayısında yıllık %7 oranında bir artış yaşanmıştır.2018 yılında sosyal medya kullanıcı sayısı 3.196 milyardır. Buda toplam nüfusun %42'sini göstermektedir. Sosyal medya kullanıcı sayısı yıllık %13 oranında artmaktadır.2018 yılında cep telefonu kullanıcı sayısı 5.135 milyardır ve bunun toplam nüfus içindeki payı ise %68'dir.Ayrıca yıllık olarak %4 oranında artış yaşandığını göstermektedir. Dünyanın yarısından fazlası cep telefonu kullanmakta ve çoğu akıllı cep telefonuna sahiptir. Bu yüzden akıllı cep telefonlarının sağladığı avantajlarla sadece iletişimden ziyade oyun oynama bilinemekte, müzik çalar özelliğine sahip ve cep bilgisayarı olarak kullanılabilenmektedir. Özellikle uygulamalar sayesinde cep telefonlardan sosyal medya erişimleri sağlanmaktadır.

Şekil 5. Sabit geniş bant penetrasyon oranı (100 Kişide), 2001-2017*

Kaynak: ITU World Telecommunication (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği /ICTGösterge Tabanı, Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrımı Birleşmiş Milletler kriterlerine göre yapılmıştır.)

Şekil 5 ve şekil 6'da sabit ve mobil geniş bant penetrasyon oranlarının her 100kişide aboneliğini göstermektedir. Veriler ışığında 2001-2017 yılları arasında gelişmişülkelerde bu oranın gelişmekte olan ülkelere göre çok daha hızlı artarak sabit geniş bantaboneliğini %31 düzeyine mobil geniş bant penetrasyonunun ise %97'ye ulaştığı görülmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkın bu kadar yüksekolmasının en önemli nedeni sağlanan altyapı yatırımları ile gelişmiş ülkelerde interneterişimini hızının artması ve maliyetlerinin düşmesi ile tüketiciye sunulan düşük fiyatlardır.

Şekil 6. Aktif geniş bant penetrasyon oranı (100 Kişide), 2001-2017*

Kaynak: ITU World Telecommunication (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği /ICT Göstergeler Tabanı, Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrımı Birleşmiş Milletler kriterlerine göre yapılmıştır.

Tablo 4. 2018 Yılına Ait Türkiye’de Dijital Göstergeler

2018 YILI TÜRKİYE ÇAPINDA DİJİTAL GÖSTERGELER				
Toplam Nüfus	İnternet Kullanıcıları	Aktif Medya Kullanıcıları	Mobil Kullanıcılar	Aktif Mobil Sosyal Kullanıcılar
81.33 milyon	54.33 milyon	51.00 milyon	72.90 milyon	44 milyon
%75	%67	%63	%90	%54

Kaynak: Global Dijital Raporu, 2018

Tablo 4’teki bilgilere göre 2018 yılında Türkiye’ye ait dijital verileri göstermektedir. Türkiye’de 81.33 milyonluk nüfusun %67’si internet kullanmaktadır. Türkiye’nin yarısından fazlası internet kullanırken toplam nüfusun %63’ü aktif medya ve toplam nüfusun %90’ı ise mobil kullanıcıdır.

4. SONUÇ

Ülkelerin ekonomi tarihine baktığımızda devletin himayesinde yönetilen telekomünikasyon sektörünün zamanla özelleştirildiği görülmektedir. Düşük verimlilik ve yüksek fiyatlardan dolayı gelişen teknolojilere ayak uydurma hızı rekabeti artırarak özel sektör yatırımlarını gerekli kılmıştır.

Türkiye’de Türk Telekom’un özelleştirilmesi sonucunda yatırımlar teknolojiye canlılık yaratmıştır. Özelleştirme sonrası işletmecisi sayısının arttığı ve kârlarının yükseldiği görülmüştür. Aynı zamanda sabit abone sayısında düşüşler olurken mobil hatlarda ve internette artış gözlenmiştir. Ancak son yıllarda artan döviz kuru ve faiz oranları ile özelleştirmeden satın alan yabancı şirketin kredileri ödeme zorluğuna düşmesi tekrar Türk Telekom’un bankalara devrolması ile yerlilik oranını artırmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler ışığında 2018 ve sonrasında telekomünikasyon sektörünün dünyada ve Türkiye’de büyümeye devam edeceğini söyleyebiliriz. Telekomünikasyon sektörü dijitalleşen üretim ve tüketime ayak uydurmak için hızlı, güvenli bir internet altyapısı tedarik etmeye çalışmaktadır. Büyük veri analizi, nesnelerin interneti, bulut teknolojiler, yapay zekâ gibi yeni teknolojiler firmaların daha hızlı ve güvenli internet erişimini gerekli kılmaktadır. Diğer taraftan nesnelerin interneti teknolojisi (IOT), makineler içinde sim kart alma gereksinimini doğururken, sektörün büyümesine de fırsat sağlamaktadır.

TEŞEKKÜR

Bu akademik çalışmada bana destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Esra Kabaklarlı hocama ve aileme teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- BTK(Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu), 2018 Pazar Verileri.
- Flacher, D. Jennequinb, H. (2008). Is Telecommunications Regulation Efficient? An International Perspective. *Telecommunications Policy*, Vol. 32, No. 5, pp. 364–377
- Giray, F.(2007).Telekomünikasyon Sektöründe Liberalizasyon ve Türkiye’deki Durum. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 2(2), 11-25.
- Hürriyet,“Türk Telekom’a yatırımcı ilişkileri alanında ödül”http://www.oib.gov.tr/2012/2012-11-22_halk_bank_sonuc1.html, Erişim Tarihi: 31.12.2012, 1 Temmuz 2012, Erişim Tarihi:01.09.2018.
- İçöz, Ö.(2003). Telekomünikasyon Sektöründe Regülasyon ve Rekabet. Uzmanlık Tezleri Serisi. Rekabet Kurulu Yayını, Yayın No: 98, Ankara.
- ITU World Telecommunication (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği /ICT göstergeler, 2017
- Kabaklarlı, E.(2013). Türkiye’de Halka Arz Yöntemiyle Gerçekleşen Özelleştirmelerin Etkinlik Analizi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kotakorpi, K (2006) Access Price Regulation, Investment and Entry in Telecommunications, *International Journal of Industrial Organization*, Volume 24, Issue 5,ss: 1013-1020
- Lestage. R ve Flacher, D (2014),” Infrastructure Investment and Optimal Access Regulation in The different Stages of Telecommunications Market Liberalization,”*Telecommunications Policy* 9 Volume 38, Issue 7,ss: 569-658.
- Malkoç, E.(2009). Özelleştirme ve Türk Telekom Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Resmi Gazete, Tarih: 18 Haziran 1994, Sayı: 2,1964.
- Resmi Gazete, Tarih: 21 Şubat 1924, Sayı: 59.
- TDK(Türk Dil Kurumu), 2018.
- Tunçer, Mehmet(2011). Özelleştirme Sonrası Türk Telekom.Karadeniz Teknik Üniversitesi, Liberal Düşünce Dergisi, sayı 61-62, ss.217-232.
- Türk Telekomünikasyon, 2018. <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/turk-telekom-grubu/turk-telekoma-yatirim/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx>, erişim:27.10.2018
- Vareda, J(2010).Access Regulation and The Incumbent Investment in Quality-Upgrades and in Cost-Reduction, *Telecommunications Policy*, Volume 34, Issue 11. 2018